

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 sierpnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 9 czerwca 2021 r., V ACa 127/21,

w sprawie z powództwa K. P., M. N. i L. N.

przeciwko Bank w W.

o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną:

**2. zasądza od Bank w W. na rzecz K. P., M. N. i L. N. po 1800
(tysiąc osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za
opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
niniejszego wyroku Bank w W. do dnia zapłaty.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Marcin Łochowski

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 czerwca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku, w którym ustalono nieważność umowy kredytowej zawartej między K. N. i R. N. oraz poprzednikiem prawnym pozwanego Banku i zasądzone na rzecz powodów zwrot spełnionego na jej podstawie świadczenia.

Sądy *meriti* ustaliły następujący stan faktyczny sprawy:

20 grudnia 2007 r. między bank.1 S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego) a K. N. i R. N. (którego następcami prawnymi są K. N., M. N. i L. N.) została zawarta na okres 360 miesięcy umowa o kredyt hipoteczny w wysokości 330 000 zł, indeksowany do CHF, przeznaczony na sfinansowanie nabycia nieruchomości (§ 2 ust. 1-5 umowy).

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, ustalonej jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku w wysokości 1,10 p.p. (§ 3 ust. 1-2 umowy). Kredyt udzielany był w złotych. W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej wnioskodawca wnioskował o kwotę kredytu wyrażoną w złotych z zaznaczeniem, że wniosek dotyczy kredytu indeksowanego do waluty obcej (§ 4 ust. 1 Regulaminu). Kredyt miał zostać wypłacony jednorazowo w złotych, według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku w momencie wypłaty środków (§ 5 ust. 1 umowy i § 7 ust. 4 Regulaminu). Saldo zadłużenia z tytułu kredytu miało być wyrażone w walucie obcej i obliczane według kursów stosowanych przy uruchomieniu kredytu (§ 7 ust. 4 Regulaminu).

Spłata kredytu miała następować w równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i wysokościach określonych w umowie, co miało następować przez pobieranie przez bank środków z rachunku bankowego, wskazanego w załączniku do umowy, prowadzonego w złotych. Wysokość rat miała być wyrażona w walucie obcej i w dniu wymagalności raty zostać pobrana z rachunku według kursu sprzedaży, zgodnie z ww. tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia

roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty. Wysokość poszczególnych rat spłaty mogła ulegać zmianie m.in. w zależności od zmiany wysokości oprocentowania. Informacje dotyczące zmian stopy procentowej, wysokości rat i terminów spłaty powodowie mieli otrzymywać listownie, przy czym informacja o wysokości stopy referencyjnej była dostępna w placówkach banku (§ 6 ust. 1-3, 6-7 umowy oraz § 4 ust. 5, § 5 ust. 11, § 9 ust. 1 i 2, § 11 ust. 2-3 Regulaminu). Kredytobiorcy mieli możliwość ubiegania się o zmianę waluty kredytu (§ 14 ust. 1 Regulaminu).

W dniu podpisania umowy kredytobiorcy złożyli oświadczenia, że w chwili podpisania umowy otrzymali Regulamin i aktualną na dzień sporządzenia umowy Taryfę oraz zapoznali się z nimi (§ 15 ust. 2 umowy). Ponadto załącznikiem do umowy było oświadczenie, w którym kredytobiorcy potwierdzili, że zostali zapoznani przez pracownika banku z kwestią ryzyka zmiany stopy procentowej i ryzyka kursowego, mających wpływ na wysokość zobowiązania z umowy oraz wysokość rat oraz są świadomi ich ponoszenia. Potwierdzili także, że zostali poinformowani, iż aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach banku. Oświadczyli, że będąc w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej, a także są świadomi, że kredyt zostanie wypłacony w złotych, na zasadach określonych w Regulaminie oraz, że saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej, tak samo jak raty kredytu, które spłacane są w złotych na zasadach określonych w Regulaminie. Oświadczenie o tożsamej treści stanowiło także załącznik do wniosku kredytowego. Kredytobiorcy nie mieli wpływu na treść tych oświadczeń, udzielenie kredytu było zależne od ich podpisania.

Umowa miała postać wzorca umownego stosowanego przez pozwanego. Kredyt został wypłacony kredytobiorcom 16 stycznia 2008 r.

Powodowie, zgodnie z informacją banku, nie mieli zdolności kredytowej do uzyskania kredytu w walucie innej niż CHF. Przedstawiano im CHF jako walutę stabilną. Kredytobiorcy wyrażali chęć zaciągnięcia kredytu w złotych. W latach 2004-2008 powódka posiadała zobowiązanie kredytowe powiązane z walutą CHF. W jego wykonaniu spłacała raty w złotych. Ich wysokość była względnie stała. Ponadto

powódka w dacie zawarcia umowy była zatrudniona w Bank.2, jednak w pracy nie miała styczności z walutą CHF; posiadała ogólne dane na temat konstrukcji indeksacji.

Od chwili zawarcia umowy będący jej integralną częścią Regulamin był kilkakrotnie zmieniany.

14 października 2011 r. bank.1 S.A. zawarł z kredytobiorcami aneks nr 1 do umowy kredytu, w którym strony ustaliły zasady spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji. Spłata miała odbywać się ze środków zgromadzonych na rachunku bankowym w walucie CHF, przy czym wszelkie opłaty i prowizje miały być pobierane z rachunku prowadzonego w złotych.

W okresie od maja 2010 r. do listopada 2019 r. w wykonaniu umowy kredytu z tytułu kapitału i odsetek kredytobiorcy uiszcili na rzecz pozwanego 31 068,46 zł oraz 47 781,31 CHF. Do października 2011 r. spłacali raty w ten sposób, że zasilali rachunek bankowy przeznaczony do spłaty kredytu kwotami rat w złotych. Od listopada 2011 r. spłaty rat były dokonywane bezpośrednio w CHF.

R. N. zmarł [...] 2020 r. Spadek po nim na mocy dziedziczenia ustawowego z dobrodziejstwem inwentarza nabyły powódka K. N. oraz jej małoletnie dzieci M. N. i L. N..

W toku postępowania apelacyjnego Bank – na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. – podniósł zarzut zatrzymania świadczenia.

Rozpoznając apelację pozwanego, Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy oraz ich ocenę i przyjął je za własne, uznając za chybione zarzuty skarżącego odnoszące się do nieprawidłowości w postępowaniu dowodowym oraz w kwestii naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji podzielił także dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę prawną.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 321 § 1 w zw. z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., mającego polegać na zasądzeniu na rzecz powodów kwoty 31 068,46 zł oraz 47 457,22 zł CHF łącznie w sytuacji, gdy takie żądanie nie zostało sformułowane przez stronę powodową, Sąd Apelacyjny stwierdził, że zarzut ten opiera się na pewnym nieporozumieniu. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił bowiem w uzasadnieniu

zaskarżonego wyroku, że słowo „łącznie” ma związek z tym, że do sprawy po stronie powodowej w miejsce R. N. wstąpili jego spadkobiercy L. N. i M. N., zaś do zamknięcia rozprawy nie został przeprowadzony dział spadku. Wierzytelność o świadczenia podzielne objęta jest zatem wspólnością majątku spadkowego (art. 1035 k.c. i nast.), co powoduje, że wierzytelność zachowała pierwotny kształt i należało do niej stosować reguły dotyczące wierzytelności o świadczenia niepodzielne, z wyłączeniem art. 383 k.c. W rezultacie trafnie, zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy uznał, że nie było podstaw do dokonywania podziału kwoty dochodzonej pozwem między wszystkich powodów jako spadkobierców stosownie do ich udziałów w spadku, a wszyscy spadkobiercy są z drugiej strony uprawnieni do dochodzenia łącznie całej żądanej kwoty. Artykuł 379 § 1 k.c. odnoszący się do podzielnych ze swej istoty zobowiązań pieniężnych, nie ma zastosowania do wierzytelności spadkowych.

Jako chybiony Sąd Apelacyjny ocenił zarzut naruszenia art. 189 k.c., uznając, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powodowie – poza możliwością zgłoszenia żądania zasądzenia świadczenia, co zresztą uczynili – mają także interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu.

Sąd podzielił stanowisko i argumentację powodów, znajdującą potwierdzenie w bogatym orzecznictwie krajowym oraz unijnym, że klauzula ryzyka walutowego (walutowa) oraz klauzula kursowa (spreadowa) stanowią elementy składające się na całościowy mechanizm indeksacyjny (klauzulę waloryzacyjną).

Mając na uwadze te ustalenia faktyczne, Sąd Apelacyjny odwołując się do art. 385¹ § 1 k.c., stanowiącego implementację Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”), stwierdził, że w sprawie nie zachodziła przesłanka negatywna wyłączająca badanie abuzywności klauzul umownych. Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że zakwestionowane postanowienia umowy nie określały precyzyjnie rzeczywistej wysokości udzielonego kredytu po przeliczeniu do waluty obcej, a także świadczeń kredytobiorcy, w sposób możliwy do ustalenia w oparciu o czynniki obiektywne, niezależne od kredytodawcy. W szczególności nie wskazano precyzyjnie, na podstawie jakich kryteriów bank

ustala kurs wymiany waluty obcej zarówno w momencie uruchomienia kredytu, jak i spłaty poszczególnych rat. Sąd Apelacyjny podzielił także pogląd, że § 9 ust. 2 pkt 1 i 2 Regulaminu uniemożliwiał konsumentowi prawidłowe i jednoznaczne określenie wysokości raty, jaką powinien zapłacić bankowi, bądź jednoznacznych podstaw do jej ustalenia. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy trafnie uznał, że przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem CHF jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.).

Sąd Apelacyjny, odnosząc się do kwestii eliminacji z umowy łączącej strony postanowień uznanych za abuzywne przyjął, że konsekwencją stwierdzenia, niedozwolonej klauzuli umownej, spełniającej wymagania art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, przy czym art. 385¹ § 2 k.c. wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c. Uzasadnia to stanowisko, że nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach Kodeksu cywilnego lub innej ustawy, w tym przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej: „pr.bank.”). Jednocześnie Sąd Apelacyjny podzielił pogląd judykatury, że wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej w żaden sposób nie mogło wpłynąć na ocenę abuzywności przedmiotowych postanowień umowy.

Sąd Apelacyjny uznał, że bezskuteczność abuzywnych klauzul określających sposób przeliczania salda kredytu i rat kapitałowo-odsetkowych według ustalonego przez pozwanego kursu CHF oznaczałaby wyeliminowanie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a także wyeliminowanie ryzyka kursowego, zaś kwota zobowiązania byłaby wyrażona w walucie polskiej, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę bazową LIBOR 3M. Taki skutek prowadziłby do zmiany charakteru stosunku prawnego i pozostawałby w sprzeczności z naturą (właściwością) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.), jakim jest umowa kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, stanowiąca wyróżniony w doktrynie i judykaturze podtyp umowy kredytu. Skoro zatem klauzule indeksacyjne w przedmiotowej umowie były bezskuteczne, zaś bez tych klauzul umowa nie może obowiązywać z uwagi na sprzeczność z naturą stosunku prawnego, Sąd Apelacyjny

za prawidłowe uznał rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, ustalające nieważność tej umowy (art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 w zw. z art. 353¹ k.c.).

Konsekwencją stwierdzenia przesłankowo nieważności umowy (art. 58 w zw. z art. 353¹ k.c.) była aktualizacja po stronie powodowej roszczenia restytucyjnego. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko, że w sprawie powinna znaleźć zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. Take stanowisko Sąd uznał za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Odnosząc się do podniesionego w toku postępowania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. procesowego zarzutu prawa zatrzymania świadczenia, Sąd Apelacyjny uznał, że strona skarżąca nie wykazała skutecznego złożenia oświadczenia materialnoprawnego o skorzystaniu z prawa zatrzymania.

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany bank zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie:

- art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na niedostatecznym wyodrębnieniu w łączącej strony umowie o kredyt hipoteczny indeksowany kursem waluty obcej klauzul ryzyka walutowego, obok klauzul spreadów walutowych oraz przyjęciu, że uznanie jednej z wyżej wskazanych klauzul za abuzywną wystarczy, aby cały mechanizm indeksacji został uznany za niedozwoloną klauzulę umowną;

- art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny;

- art. 69 ust. 3 pr.bank. oraz art. 65 i 358 § 2 k.c., wszystkich w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez ich niezastosowanie, polegające na braku przyjęcia, że dopuszczalnym jest odwołanie się przy wykładni umowy stron do bezwzględnie obowiązującego i bezpośrednio stosowanego przepisu prawa krajowego w postaci art. 69 ust. 3 pr.bank., bądź wykładni oświadczeń woli stron w myśl art. 65 k.c., bądź też normy dyspozytywnej w postaci art. 358 § 2 k.c. w miejsce uznanych za

niedozwolone postanowienia umowne klauzul spreadów walutowych odsyłających przy dokonywaniu rozliczeń w ramach stosunku umownego stron do tabel kursowych banku;

- art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w związku z motywem dwudziestym pierwszym dyrektywy 93/13 przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że na skutek stwierdzenia niedozwolonego (nieuczciwego) charakteru całego mechanizmu indeksacji zastosowanego w umowie dochodzi do wyeliminowania z umowy postanowień indeksacyjnych dotyczących zasad wypłaty oraz spłaty kredytu, a w konsekwencji do upadku umowy;

- art. 496 i 497 k.c. przez ich błędną wykładnię, polegające na przyjęciu, że podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania nie spełnia kryteriów dokładnego określenia wysokości świadczenia;

- art. 61 § 1 w zw. z art. 6 k.c. przez ich błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że pozwany nie udowodnił faktu doręczenia stronie powodowej oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania;

- art. 189 k.p.c. przez jego błędną wykładnię, polegające na przyjęciu, że po stronie powodów występuje interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu;

- art. 405 w zw. z art. 410 § 1 w zw. z art. 922 k.c. w zw. z art. 43 § 1 k.r.o. przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że do spadku po zmarłym R.N. weszła całość roszczeń przeciwko stronie pozwanej;

- art. 378 § 1 k.p.c. przez brak rozpoznania podniesionego w apelacji pozwanego zarzutu naruszenia art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 k.c.

Wobec tak postawionych zarzutów skarżący wniósł:

- o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, jak również o uchylenie w części wyroku Sądu Okręgowego, to jest w zakresie punktu 1., punktu 2. oraz punktu 4. sentencji wyroku, i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w zaskarżonej części z uwagi na oczywistą zasadność przywołanej w skardze kasacyjnej podstawy naruszenia prawa materialnego, oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje;

- ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, jak również o uchylenie w części wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku, to jest w zakresie punktu 1., punktu 2. oraz punktu 4. sentencji wyroku, oraz o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w zaskarżonym zakresie;

- ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w całości.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli m.in. o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw. Sformułowane w niej zarzuty koncentrują się przede wszystkim na tezie, że kwestionowane przez powodów postanowienia umowne, nie naruszają w sposób rażący interesów powodów i nie mogą być uznane ze sprzeczne z dobrymi obyczajami, a tym samym nie mogą być uznane za postanowienia abuzywne. Stanowisko takie nie zasługuje jednak na aprobatę. Kwestia abuzywności postanowień umów kredytu, indeksowanych kursem CHF stanowiła przedmiot licznych wypowiedzi tak orzecznictwa krajowego, w tym Sądu Najwyższego, jak unijnego. Na przestrzeni ostatnich lat wypracowano we wskazanej kwestii co do zasady jednolitą i utrwaloną linię orzeczniczą, która została prawidłowo zastosowana przez sądy powszechne w rozpoznawanej sprawie. Sądy te słusznie przyjęły, że klauzula indeksacyjna w umowie kredytu określa wysokość głównego świadczenia kredytobiorcy. Odnosi się ona bowiem bezpośrednio do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu, a zatem do oddania i zwrotu sumy kredytu, której wysokość wprost kształtuje (zob. m.in. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

Niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej

kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (zob. m.in. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, M.P., B.P. przeciwko „A”). Zatem Sąd Apelacyjny prawidłowo przyjął, iż zastosowany w umowie łączącej strony mechanizm indeksacji jest niedozwolonym postanowieniem umownym, jako sprzeczny z dobrymi obyczajami, naruszający rażąco interesy powodów i równowagę stron, pozostawiając kredytodawcy pole do arbitralnego działania i obarczając kredytobiorców nieprzewidywalnym ryzykiem. Rażąco niekorzystna była dla konsumentów także sytuacja dająca bankowi możliwość dowolnego kształtowania tabeli kursów. Nie do zaakceptowania w świetle art. 385¹ k.c. jest natomiast sytuacja, w której powodowie (konsumenci) mieli dowiedzieć się o poziomie zadłużenia ratalnego już spłaconego, po podjęciu określonej sumy z ich rachunku.

Uznając prawidłowo klauzulę indeksacyjną za abuzywną Sąd Apelacyjny trafnie przyjął także za abuzywne pozostałe postanowienia umowne składające się na mechanizm indeksacji, nazywane przez skarżącego klauzulą spreadową i klauzulą ryzyka walutowego. Wbrew zapatrywaniom pozwanego banku, z okoliczności sprawy jednoznacznie wynika, że obie powoływane przez niego klauzule są ze sobą ściśle powiązane w ramach przyjętego w umowie mechanizmu indeksacji, tj. jedna nie może obowiązywać bez drugiej. Na kwestię ścisłego powiązania klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej wskazywał Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach, kwestia ta nie wymaga zatem szerszego omówienia, jako przesądzona w dotychczasowym orzecznictwie i wyczerpująco wyjaśniona przez Sąd Okręgowy (zob. wyrok SN z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, oraz postanowienie SN z 25 kwietnia 2024 r., I CSK 1583/23, i powołane tam orzecznictwo).

Prawidłowo Sądy *meriti* oceniły także kwestię skutków, jakie dla losów łączącej strony umowy niesie fakt eliminacji niedozwolonych postanowień umownych. W świetle aktualnego orzecznictwa należy zdecydowanie odrzucić pogląd o możliwości przyjęcia, że po eliminacji abuzywnych postanowień umowa nadal obowiązuje a wyeliminowane z niej postanowienia mogą zostać pominięte lub zastąpione. Nieprawidłowe są przy tym twierdzenia skarżącego, który wskazuje na

możliwość dalszego obowiązywania łączącej strony umowy na podstawie art. 69 ust. 3 pr.bank. lub przy zastosowaniu średniego kursu NBP dla waluty obcej. Wadliwość przyjętej przez skarżącego oceny prawnej potwierdza bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego, w tym przede wszystkim pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. W orzeczeniu tym wyjaśniono m.in., że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego lub indeksowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Jak bowiem wielokrotnie wyjaśniano w orzecznictwie bez abuzywnych klauzul przeliczeniowych (spreadowych) umowa kredytu indeksowanego nie może nadal obowiązywać. Ich wyeliminowanie, wbrew twierdzeniom skarżącego, prowadzi do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR. Konsekwencją powyższego jest tak daleko idące przekształcenie umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, bowiem bez postanowień określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotych na franki szwajcarskie i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące waloryzację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (zob. np. postanowienie SN z 25 kwietnia 2024 r., I CSK 1583/23).

Jednolitej wykładni na gruncie spraw o analogicznym stanie faktycznym doczekał się także art. 189 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że zobowiązanie wynikające z umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. Skuteczne powołanie się na interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. wymagało wykazania przez powodów, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami,

w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości, co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości (zob. wyrok SN z 12 stycznia 2022 r., II CSKP 212/22). Powodowie z obowiązku tego niewątpliwie wywiązali się, co słusznie oceniły Sądy *meriti*. Rozstrzygnięcie, czy zobowiązanie kredytowe istnieje usuwa tym samym wątpliwość, czy na stronach ciąży dalej obowiązki wynikające z umowy kredytu np. spłata rat (zob. postanowienia SN: z 7 lutego 2023 r., I CSK 4243/22, z 26 lipca 2023 r., I CSK 6254/22, z 22 sierpnia 2023 r., I CSK 6614/22).

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę podziela w pełni powyższe stanowisko, pozostające zgodne z ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwem krajowym i unijnym. Skarżący nie przedstawił natomiast dostatecznych argumentów dla przyjęcia, że wypracowana dotychczas linia orzecznicza powinna ulec zmianie.

Odnosząc się natomiast do problemu zastosowania w sprawie art. 496 i art. 497 k.c., z uwagi na podniesiony przez skarżącego zarzut zatrzymania, należy wyjaśnić, że motywy, jakimi kierował się Sąd Apelacyjny oddalając go, pozostają aktualnie bez znaczenia. W uchwale z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy przesądził bowiem, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. W okolicznościach sprawy co do zasady nie ma natomiast wątpliwości, że wzajemne roszczenia stron nadają się do potrącenia. Stąd też zarzut naruszenia art. 496 i 497 k.c. jest bezzasadny.

Końcowo należy zaznaczyć, że wadliwy jest także pogląd skarżącego co do naruszenia przez Sądy *meriti* art. 405 w zw. z art. 410 § 1 w zw. z art. 922 k.c. w zw. z art. 43 § 1 k.r.o. Sąd Apelacyjny trafnie i wyczerpująco wyjaśnił, z jakich względów dochodzone świadczenie zostało zasądzone łącznie na rzecz powodów, w tym spadkobierców jednego z kredytobiorców. Rozważania Sądu drugiej instancji, szeroko przytoczone w części historycznej uzasadnienia, są trafne i kompletne, dlatego należy jedynie do nich odesłać. Ponadto, skarżący nie ma interesu w podważaniu rozstrzygnięcia w tym zakresie. Z jego perspektywy nie ma bowiem znaczenia, w jaki sposób dochodzona kwota została zasądzona na rzecz powodów.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3, art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Marcin Łochowski Agnieszka Jurkowska-Chocyk

ł.n

[a.ł.]